

Nr 703

Av herr **Hedlund m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 76, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.*

Den i vårt beskattningssystem ingående sambeskattningsprincipen medför att äktenskapet i vissa fall leder till att makarna får högre statsskatt än om de varit ogifta. Skatteprogressivitetens inverkan för äkta makar i förhållande till ensamstående har emellertid upphävts eller dämpats genom utformningen av ortsavdragen och skatteskalorna. I fråga om ortsavdragen gäller att de är dubbelt så stora för äkta makar som för ensamstående. Enligt den s. k. tudelningsmetoden delas vid skattläggningen makars sammanlagda inkomst mitt itu, varefter skatt beräknas på vardera hälften enligt de regler som gäller för ensamstående skattskyldiga. Nuvarande skatteskalor innebär att tudelning genomföres upp till en beskattningsbar inkomst av 10 000 kronor för makar (motsvarande en årsinkomst av cirka 16 500 kronor). En skatteökning i följd av sambeskattningen uppkommer — om man bortser från fall av mera betydande förmögenheter — först när makarnas sammanlagda inkomster överstiger omkring 20 000 kronor. Även om makarna har betydligt större inkomst är sambeskattningen fördelaktig när hustruns inkomst inte överstiger omkring 9 000 kronor. Av de undersökningar som 1957 års sambeskattningsrevision redovisat (SOU 1959:13) har framgått, att sambeskattningen i det stora flertalet fall medför att skattebördan blir lindrigare eller i vart fall inte högre än om makarna taxerats som ensamstående. I omkring 45 000 äktenskap, dvs. 2,6 procent av alla, medför emellertid sambeskattningen en skatteökning.

När tudelningsgränsen vid 10 000 kronor beskattningsbar inkomst fastställdes av 1952 års riksdag föll 87 procent av äktenskapen inom denna gräns. År 1959 föll 68,3 procent av äktenskapen inom tudelningsgränsen. En höjning av tudelningsgränsen framstår sålunda som motiverad. Detta underströks också av 1957 års sambeskattningsrevision, som redovisade ett flertal alternativ för att antingen höja tudelningsgränsen eller genomföra tudelningen fullt ut. Förutsättningar att för närvarande genomföra en reform på detta område syntes dock revisionen knappast föreligga. I den föreliggande propositionen nr 76 angående vissa reformer på familjebeskattningsens område framhålles också att en reform i denna riktning är önskvärd. Departementschefen understryker emellertid att det från rättvisesynpunkt synes vara mera angeläget med reformer i fråga om förvärvsavdragen och beskattningen av ensamstående med minderåriga barn.

Vi delar denna uppfattning. En höjning av tudelningsgränsen är även

enligt vår mening önskvärd. Med hänsyn enbart till förändringarna i penningvärdet, sådant det avspeglar sig i konsumentprisindex, skulle gränsen behöva höjas till 13 000 kronor i förhållande till 1952 års penningvärde. I olika remissyttranden över sambeskattningsrevisionens betänkande har en höjning av tudelningsgränsen upp till 15 000—30 000 kronor förordats. En reform på detta område bör emellertid inte få medföra att ogifta skattskyldiga drabbas av skattehöjning. I nuvarande statsfinansiella läge synes sålunda icke en sådan reform kunna genomföras. Då en sänkning av den statliga inkomstskatten kan genomföras bör emellertid även frågan om utvidgning av tudelningsgränsen inom sambeskattningsområdet övervägas. Det synes oss lämpligt att denna fråga beaktas vid den översyn av skattesystemet som Kungl. Maj:t har för avsikt att låta företaga.

Härvid är det enligt vår mening även skäl att uppmärksamma förmögenhetsbeskattningsgränsen, som sambeskattningsrevisionen i följd av direktiven inte hade tillfälle att upptaga till behandling. I fråga om statlig förmögenhetsbeskattning förekommer en renodlad sambeskattningsbara förmögenheten beräknas för makarna gemensamt och utgör — efter viss avrundning — summan av makarnas skattepliktiga förmögenheter. Skatten uträknas efter en skatteskala som är densamma för makar som för ensamstående. Härigenom drabbas makar i vissa fall betydligt hårdare av förmögenhetsbeskattningsgränsen än ogifta skattskyldiga. Det synes vara skäl att överväga att införa tudelningsmetoden även i fråga om förmögenhetsbeskattningsgränsen eller i varje fall att lindra denna beskattning för makar. Frågan härom bör också prövas vid den ovannämnda översynen av skattesystemet.

I propositionen föreslås, på grundval av 1957 års sambeskattningsrevisions betänkande, att det förvärvsavdrag som tillkommer yrkesarbetande gift kvinnor med minderårigt barn skall fördubblas genom höjning av maximibeloppet från 1 000 till 2 000 kronor. En viss utvidgning av rätten till förvärvsavdrag förordas, i det att sådant avdrag även skall tillkomma gift kvinna med inkomst av jordbruksfastighet, dock endast det till 300 kronor uppgående fasta avdraget. Rätten till förvärvsavdrag skall enligt förslaget även utvidgas på så sätt att samma regler skall gälla vid den kommunala beskattningen som vid den statliga. Vidare innehåller propositionen förslag om att de ofullständiga familjerna, dvs. ensamstående med hemmavarande minderårigt barn, som enligt nuvarande bestämmelser tillgodoföres ett och ett halvt ortsavdrag, skall erhålla samma ortsavdrag som två makar tillsammans varjämte den för gifta avsedda skalan för statlig inkomstskatt skall tillämpas. De skattelättnader som de föreslagna reformerna medför inom familjebeskattningsområdet är enligt vår mening angelägna.

Förvärvsavdraget bör väsentligen betraktas som ett kostnadsavdrag avsett att utjämna skillnaden i utgifter för den familj där hustrun är yrkesarbetande och annan familj. Dylika merkostnader förekommer främst när den gifta kvinnan har minderåriga barn. Visserligen bör det vara samhällets upp-

gift att i första hand söka underlätta mödrarnas möjligheter att själva ta vården om barnen när dessa är små. Men samtidigt framstår det som angeläget, att den gifta kvinnan erhåller en skäligen kompensation för den kostnadsökning som uppstår för skötseln av hemmet i följd av hennes yrkesarbete.

Förvärvsavrdraget skall i fråga om inkomst av rörelse eller eget arbete enligt propositionen utformas på det sättet att gift kvinna skall, därest hon har hemmavarande barn under 16 år, utöver det fasta avdraget på 300 kronor få göra kvotavdrag med 20 procent av inkomsten sammanlagt dock högst med 1 700 kronor. Gift kvinna med inkomst av jordbruksfastighet föreslås få rätt till det fasta avdraget av 300 kronor men inte till kvotavdraget. Denna skillnad i bestämmelserna mellan de olika förvärvskällorna har i propositionen motiverats med att för jordbrukets del hustrun i normalfallet torde vistas i hemmet och inte ha några särskilda kostnader för barnens omhändertagande. Det är naturligtvis riktigt, att kvinna som driver jordbruk i regel har sin arbetsplats i nära anslutning till hemmet — såsom ofta även är fallet i fråga om kvinna som driver rörelse. Då hon med egen arbetsinsats sköter jordbruket eller leder jordbruksdriften uppstår emellertid extra kostnader i hemmet, som enligt vår mening motiverar rätt till kvotavdrag. Vi föreslår därför, att gift kvinna med inkomst av jordbruksfastighet utöver det fasta avdraget av 300 kronor skall — därest hon haft hemmavarande barn under 16 år — erhålla kvotavdrag med 20 procent av inkomsten, sammanlagt dock högst med 1 700 kronor.

I fråga om förvärvsavrdraget vid s. k. faktisk sambeskattning, dvs. i de fall då hustrun deltar i mannens förvärvsverksamhet inom förvärvskällorna jordbruksfastighet eller rörelse, föreslås i propositionen ingen ändring av avdragsbeloppet, 300 kronor. Avdraget skall emellertid utsträckas till att gälla även vid den kommunala beskattningen. Detta avdrag utgår oberoende av om minderåriga barn finns i hemmet eller inte. Enligt vår mening är det emellertid nödvändigt att även här särskild hänsyn toges till de kostnader som uppstår i de fall där hemmavarande barn finns.

Det arbete som jordbrukarens eller rörelseidkarens hustru normalt utför sker direkt i förvärvskällan. För barnens tillsyn och hemmets skötsel förekommer därvid kanske i regel inte större direkta utgifter genom betald hemhjälp utifrån. Men det är vanligt att någon dotter i arbetsför ålder får hjälpa till i hemmet i stället för att ägna sig åt betalt arbete utanför detta. Härigenom liksom för anlitan av annan tillgänglig hemhjälp uppkommer kostnader av samma karaktär som den av en yrkeskvinna utbetalda icke avdragsgilla lönen till en hemhjälp. Även på annat sätt uppstår extra kostnader, bl. a. genom att kostnadskrävande åtgärder för hemarbetets rationalisering måste vidtas, t. ex. inköp av eljest obehövligen hushållsmaskiner, genom kostnadsökande inköp av mera lättlagad men dyrare mat osv. Enligt vår mening är förvärvsavrdrag för hustruns arbete i makens jordbruk eller

rörelse principiellt lika berättigat som för annat förvärvsarbete. I de fall där minderåriga barn förekommer borde det sålunda vara motiverat att medge ett förvärvsavdrag av sammanlagt högst 2 000 kronor. Det bör dock kunna accepteras att maximiavdraget tills vidare fastställs till lägre belopp.

Flera remissinstanser har föreslagit en förhöjning av det fasta avdraget för de fall då hustrun deltar i mannens jordbruk eller rörelse och hon samtidigt har hemmavarande barn. En sådan lösning har givetvis den fördelen att tillämpningen blir enkel. Det fasta avdraget bör i så fall enligt vår mening uppgå till minst 600 kronor. De övervägande skälen synes oss emellertid tala för att även på detta område ett kvotavdrag införes. Sambeskattningsakkunniga föreslog i sitt betänkande 1949, att kvotavdrag skulle medges jämväl för jordbrukarhustrur med minderåriga barn. Sveriges lantbruksförbund och Svensk industriförening har i sina remissyttranden över sambeskattningsrevisionens betänkande föreslagit en lösning enligt kvotavdragsmetoden.

Enligt Sveriges lantbruksförbund synes värdet av hustruns arbetsinsats normalt kunna beräknas till 1/5 av mannens totalt redovisade inkomst av jordbruksfastighet med lämplig maximering, förslagsvis till 3 500 kronor. Samma beräkningsgrunder synes kunna tillämpas i fråga om inkomst av rörelse. Detta bör, där skäl till avvikelse ej föreligger, kunna läggas till grund för beräkning av kvotavdrag för jordbrukar- och rörelseidkarfamiljer på samma sätt som för yrkeskvinnor, dvs. med 20 procent av högst 3 500 kronor, varvid skulle erhållas ett kvotavdrag på högst 700 kronor och ett sammanlagt förvärvsavdrag på högst 1 000 kronor. Vi föreslår att gift man med inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse medges rätt till sådant kvotavdrag då hustrun bedömes ha utfört arbete i förvärvskällan till det värde som ovan angivits.

I olika sammanhang har framhållits, att förvärvsavdrag bör kunna medges även vid inkomst från förvärvskällan annan fastighet. Det förekommer exempelvis i vissa fall att odlingar av tobak, frukt, grönsaker och dylikt i förvärvssyfte bedrivs å jord som taxerats som annan fastighet. Förvärvsavdrag kan i sådana fall vara motiverat såväl då hustrun deltagit i mannens förvärvsarbete som när hon själv drivit förvärvskällan. Detsamma synes exempelvis gälla i fall då gift kvinna nedlagt arbete som vicevärd i en av henne eller hennes man ägd hyresfastighet. Även vid faktisk sambeskattning i tjänst kan förvärvsavdrag i vissa fall vara motiverat. I här nämnda avseenden synes oss emellertid beslut inte kunna fattas i detta sammanhang. Frågan om sådan utvidgning av rätten till förvärvsavdrag bör emellertid övervägas vid den planerade översynen av skattesystemet.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa.

I. att riksdagen måtte besluta

a) att gift kvinna med inkomst av jordbruksfastighet må medges rätt till förvärvsavdrag, bestående av fasta avdrag och kvotavdrag till ett sammanlagt belopp av högst 2 000

kronor enligt samma grunder som för gift kvinna med inkomst av rörelse eller eget arbete;

b) att gift man med inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse må, därest hustrun verksamt deltagit i hans förvärvsarbete och haft hemmavarande barn under 16 år, utöver det fasta avdraget av 300 kronor jämväl göra kvotavdrag med 20 procent av det belopp som motsvarar femtedelen av hans inkomst av förvärvskällan, dock högst 3 500 kronor, så att det sammanlagda förvärvsavdraget uppgår till högst 1 000 kronor; samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till enligt ovan erforderlig författningstext;

II. att riksdagen i skrivelse till Kungl Maj:t måtte anhålla att vid planerad översyn av skattesystemet måtte övervägas ytterligare reformer av sambeskattningen inom den statliga inkomst- och förmögenhetsbeskattningen i enlighet med vad i motionen har anförts.

Stockholm den 22 mars 1960

Gunnar Hedlund

Lars Eliasson
i Sundborn

Nils G. Hansson
i Skegrie

Anders Pettersson
i Dahl

Per Svensson
i Stenkyrka

J. Onsjö

C. O. Carlsson

Nr 704

Av herr Nilsson i Svalöv m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 76, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

(Lika lydande med motion nr 543 i Första kammaren)

Stockholm den 22 mars 1960

Eric Nilsson
i Svalöv

Bo Turesson

Eva Karlsson

Fred Henningson